

PROLET CULTISMUL, MANIFESTĂRI SOCIALE ȘI LITERARE

PROLET CULTISM, SOCIAL AND LITERARY MANIFESTATIONS

Leonard-Mihail RĂDULESCU¹

Abstract: *This work is dedicated to the process of proletarianization of Romania. The topic is one focused on society and its evolution, especially, during the regime of Gheorghe Gheorgiu Dej, also known as the Stalinist period (1948-1949). From the very beginning, this paper focuses on the spread of this current, which originated in the USSR until it was borrowed by Romania under the soviet influences. I have also tried to bring into focus the influences of proletcultism in Romanian culture, in literature, in cinematography and also in the so called „daily life”. I have also tried to interpret and show some of the numismatic, notaphilic and heraldic motifs, related to labour and social space. Most of this interpretation is personal, because the material about communism symbolism in the space of auxiliary sciences is absent. There are also social-economic aspects such as a worker's duties and his professional life, things about the collectivisation of the land and the organization of cooperatives, all those being chained to a unique manifestation of the regime in rise and fame.*

Keywords: *communism, proletcultism, Romanian Peoples Republic, society, worker*

Dincolo de impactul său asupra sistemelor sociale, economice și politice, comunismul a dat naștere unor serii de teorii sau concepte. Toate acestea s-au manifestat sub controlul politic al partidului. Fiind o doctrină marxisto-leninistă, socialismul s-a impus pe plan cultural aducând proletcultismul sau cultul proletarului, în prim plan. Se elimină astfel științele considerate burgheze, precum filosofia, logica, sau psihologia, acestea fiind înlocuite cu materialismul dialectic.²

Așa a apărut în URSS „proletcultul”, un curent definit ca și organizație politic-culturală de stânga, dar independentă de mișcarea bolșevică. De aici adversitățile și, în cele din urmă, anularea proletcultului de către comuniștii bolșevici ajunși la putere.

Organizația Culturii Proletare a luat ființă în septembrie 1917 și a căpătat amploare la începutul anilor '20, după ce Lenin a subordonat-o unei structuri de stat³.

¹ Student la Facultatea de Istorie a Universității București, Secția Istorie.

² Materialism dialectic, concepție filozofică întemeiată de Karl Marx și Friedrich Engels; știința despre raportul dintre materie și conștiință, despre legile cele mai generale ale schimbării și dezvoltării naturii, societății și gândirii, care este în același timp baza filozofică a marxismului. Materialismul dialectic reprezintă unitatea dintre metoda dialectică marxistă și materialismul filozofic marxist. Pe scurt, materialismul dialectic este o concepție filozofică conform căreia factorul prim al existenței nu este ideea („La început a fost cuvântul”) ci „material” în diverse forme de manifestare și aflată în continuă evoluție (schimbare) datorită contradicțiilor interne existente între formele ei de manifestare.

³ Sovietul pentru educație

Această organizație avea să cunoască declinul, fiind dizolvată împreună cu manifestările artistice și livrești care existau în URSS la acea dată⁴. Conducătorul recunoscut al acestor mișcări a fost A.A. Bogdanov. În fază incipientă, proletcultul a fost o organizație importantă, cu filiale în toată Uniunea Sovietică, care putea la un moment dat să sfideze chiar și Partidul Comunist al URSS. În ciuda faptului că această organizație s-a destrămat, comuniștii au preluat mai multe de la ea, impunându-se astfel în Rusia sovietică și statele pe care le va îngloba acest curent proletcultist, ce și-a lăsat o amprentă și în literatură prin „realismul socialist”⁵ care este mai degrabă o derivație a proletcultismului, unii specialiști numindu-l „proletcultism cosmetizat, emancipat, adaptat, reformat”⁶

La acest capitol, anul 1948, a fost crucial pentru România, una dintre rezoluțiile partidului, dezbătută la Congresul PMR din 21-23 februarie 1948, cuprinzând și proiectele reformelor pe care partidul urma să le înfăptuiască pe parcursul anului, amintind rolul educației în formarea muncitorului și unitatea dintre partid și muncitor: „[...] În aceste condițiuni este mai mult decât oricând necesară deplina unitate de acțiune și de voință a forței conducătoare a democrației – clasa muncitoare. Proletariatul din România are nevoie de un stat major unic [...] puternic prin coeziunea lui interioară.”; „Va trebui de asemenea efectuată o temeinică reformă a învățământului, în vederea democratizării școlii de toate gradele. PMR va acorda o atenție deosebită creării de condițiuni prielnice dezvoltării artei și culturii în serviciul poporului și va arăta toată sollicitudinea slujitorilor științei și ai artei.”⁷

Învățământul comunist a avut trei faze de dezvoltare : în perioada 1948-1960, a fost introdus modelul sovietic, bazat pe lupta de clasă și expunerea virtuților muncitorești; a doua etapă a fost cea din 1961 până spre 1980, în care, învățământul s-a apropiat de ceea ce cunoaștem cu excepția influențelor unui curent naționalist de stânga; ultima perioadă 1980-1989 a fost caracterizată de o așa zisă „revoluție culturală”, conturată de intervenții foarte dese ale ideologiei de partid. Dintre cele trei stadii, primul este de folos lucrării de față. Socialismul își propunea câteva schimbări la nivel de individ, schimbarea conștiinței umane, crearea unei noi morale bazată pe morală proletară și ridicarea nivelului cultural al populației. Pe deasupra mai dorea să reformeze învățământul la capitolul structură, introducând munca practică după modelul stahanovist⁸: „Reorganizarea învățământului elementar impune și schimbarea programelor analitice și a metodei de predare. Din programă s-au eliminat o serie de materii inutile sau dăunătoare⁹. [...] În afară de materii ca: limba, istoria, geografia, științele naturii, igiena, educația fizică și sportul, se vor preda cunoștințe generale

⁴ Decretului Comitetului Central al PCUS din 23 aprilie 1932

⁵ Lansat în Uniunea Sovietică, în 1932, oficializat de către A. A. Jdanov în 1934, importat apoi, din 1946 la noi și, mai ales, din 1947, prin contribuția accentuată a „jdanovsitului român” Leonte Răutu

⁶ Ion, Simuț, *Proletcultism sau realism socialist?*, în revista „România literară”, XL, 2008, nr. 31, p.14

⁷ *Rezoluția Congresului PMR*, broșură de propagandă Editura PMR București 1948 p.7-9

⁸ Elevii erau trimiși pe Șantierul Patriei

⁹ Logică, filosofie, limba franceză, economie ș.a.

elementare despre munca în fabrici și pe ogoare.”¹⁰ La toate acestea se adaugă și rolul UTM/UTC, ca organizație de masă destinată tinerilor¹¹, ce avea rolul de îndrumător. Tot această organizație se ocupa de încadrarea tineretului destinat muncii patriotice. „(UTM) Ea va mobiliza tineretul în întrecerea socialistă în producție, inițiată de Partid, în campania pentru economii de materii prime și combustibil și pentru ridicarea productivității muncii. Ea va încuraja dezvoltarea spiritului inventiv al tineretului, stimulând introducerea de noi metode pentru îmbunătățirea procedeelor de muncă, în scopul ridicării cantitative și calitative a producției.”¹²

Revenind la partea de literatură aservită partidului, editurile de bază de care se folosea conducerea erau: „Editura de Stat Pentru Literatură și Artă”, „Editura Tineretului”, „Editura pentru Literatură Militară” sau „Editura Politică”. Iar în materie de reviste și ziare avem: „Viața românească”, „Contemporanul”, „Steaua”, „Flamura Roșie”, „Scânteia”. Se preferau cărți cu teme socialiste precum lupta de clasă, descrierea URSS-ului¹³, Marea Revoluție din 1917 și impactul ei, fie nuvele bazate pe viețile unor muncitori considerați modele de urmat. Unul dintre autorii români preferați era Alexandru Sahia, fiind considerat un „influencer” al literaturii socialiste românești. Acesta a fost făcut post mortem membru al Academiei RPR în 1948, rămânând celebru pentru operele pe teme sociale: „Uzina vie”, „Revolta din port” (primele scrieri din literatura română în care apar muncitori revoluționari), „Ploaia de iunie” (despre viața rea a țăranilor); „Șomaj fără rasă”, „Execuția din primăvară” și cea mai importantă, „URSS azi”. Sahia a murit în 1937 la 29 de ani din cauza tuberculozei, comuniștii omițându-i din cv, faptul că se călugărise spre finele vieții.¹⁴

Pentru încurajarea prozei realist-socialiste, în perioada 1948-1966 au fost acordate numeroase premii și distincții mai multor scriitori. Acestea au fost popularizate prin intermediul presei, în frunte cu revistele culturale Scânteia și România liberă. Dintre prozatorii interbelici se disting: Mihail Sadoveanu, urmat de Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Ion Călugăru, Geo Bogza, I. Ludo și Ion Pas. În urma cenzurii, lupta de clasă este transformată în conflict literar, promovându-se numai clasa muncitoare aflată într-un fals progres. De asemenea, se incriminează burghezia și chiaburii.

În ceea ce a privit proza, în principal, se disting două direcții sau teme: una socialistă și una istorică. Proza socialistă este setată la rândul ei pe două subteme: colectivizarea, înfățișând lupta țăranilor români în vederea transformării socialiste a

¹⁰Gh. Vasilinchi, *Reforma Învățământului*, București, Ed. Tineretului, Flamura Roșie, 1949, p. 11.

¹¹După cele 8 clase, absolvenții deveneau automat UTC-isti.

¹²*Rezoluția Congresului de Unificare a Tineretului Muncitor 19-21 Martie 1949*, București, Ed. Tineretului, 1949.

¹³Vezi *Aspectul Moral al Oamenilor Sovietici* de A. S. Alexandrov, *O lună în Uniunea Sovietică* de Al Rosetti, A. Oțetea, E. Petrovici sau *URSS azi* de Alexandru Sahia

¹⁴https://www.marxists.org/romana/dictionar/s/Sahia_Alexandru.htm accesat la 23 martie 2020.

satului și industrializarea, descrisă prin ilustrarea problemelor muncitorilor din fabrici și uzine, a luptei acestora împotriva elementelor reacționare burgheze.¹⁵

Proza ataca și tema trecutului războinic al poporului român, accentul căzând pe muncitorime și ilegaliști.¹⁶ Subiectele prozei istorice și modul tratării lor reflectă foarte clar schimbările care au avut loc în sistemul de opțiuni al propagandei de partid, aproape o jumătate de secol. Trecutul a fost și va fi considerat întotdeauna terenul bătăliilor ideologice. În paralel sunt abordate și alte spații literare ca: șantierul și hidrocentrala, mediul social, experiența și transformările individuale.

Pentru a trece în revistă și dramaturgia, s-a încercat o revitalizare a personajelor istorice prin punerea lor în slujba ideologiei comuniste. Teatrul istoric din perioada 1948-1966 avea drept protagoniști personalitățile istoriei ale căror aspirații erau în “concordanță” cu cele ale poporului.¹⁷

Un rol important în sovietizarea culturii, l-a avut ARLUS¹⁸, o asociație care după 23 august 1944, a prins foarte mult avânt. A fost înființată la 13 noiembrie 1944, fiind o organizație cu caracter de masă, ce avea drept scop strângerea legăturilor culturale dintre România și URSS mai exact: „cu scopul cunoașterii reciproce între România și URSS și strângerea legăturilor de prietenie între aceste două țări.”¹⁹ Din 17 ianuarie 1945, asociația a dobândit personalitate juridică, fiind condusă de un Consiliu General, format din C.I. Parhon, care era președintele, D. Gusti, D. Bagdazar vicepreședinte, M. Magheru secretar general ș.a. Patrimoniul asociației era de 40.000 de lei, unde se contribuia anual cu câte 2000 de lei din partea a 20 de membrii.²⁰ ARLUS avea trei aripi, prima secție era cea culturală, care se ocupa de coordonarea activităților culturale de promovare a valorilor sovietice, a doua secție, de externe, se ocupa de propagarea în URSS, a materialului cultural românesc, prin intermediul asociațiilor sovietice, iar secția a treia se ocupa de administrarea patrimoniului financiar și livresc.²¹ Editura prin care ARLUS, își publica materialele se numea „Cartea Rusă”, care a funcționat până în anul 1968. ARLUS a publicat și o serie de periodice: „Veac Nou“, „Caietele ARLUS“, „Analele Româno-Sovietice”. ARLUS s-a dizolvat în 1964.

¹⁵Dintre prozatorii care au servit interesele partidului prin opere care respectau aceste teme am remarcat pe Mihail Sadoveanu cu *Mitrea Cocor*, Ion Călugăru cu *Oșel și pâine*, Lucia Demetrius cu *Primăvara pe Târnave* și Geo Bogza cu *Sfârșitul lui Iacob Onisia*.

¹⁶*Desculț* de Zaharia Stancu; *Oameni sub patrafir*, *Întâmplări din pragul veacului*, *Sub pajura împărăției* de Tiberiu Vornic; *Zilele vieții tale*, *Lanțuri* de Ion Pas; *Domnul general guvernează*, *Stare de asediu*, *Regele Palaelibus*, *Salvatorul*, *Ultimul batalion* de I. Lud și, *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu ș.a.

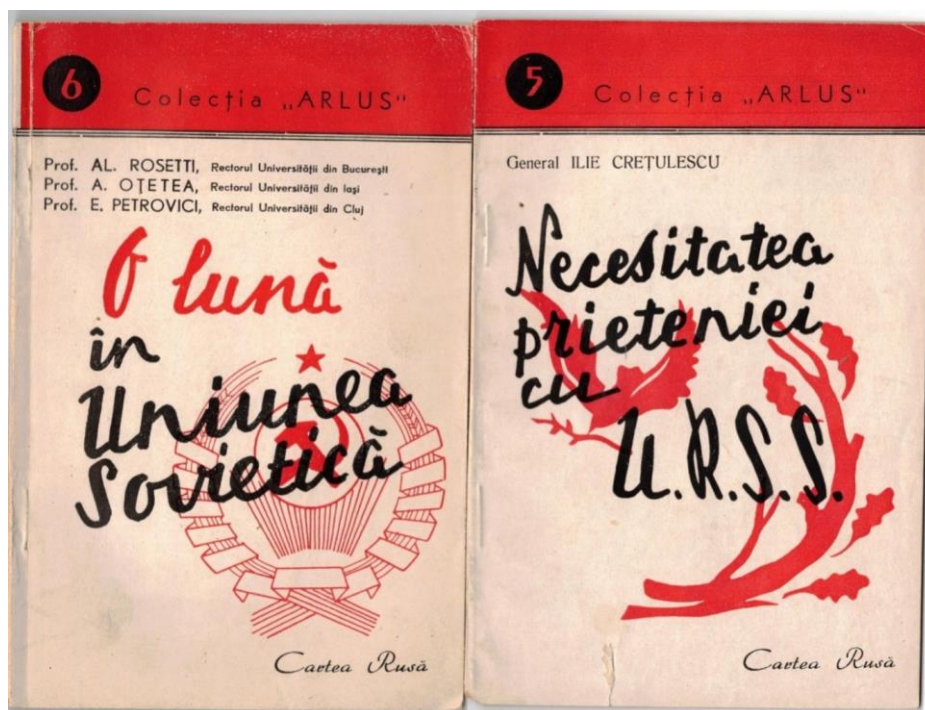
¹⁷În acest sens, pot fi menționate piesele: *Bălcescu* de Camil Petrescu; *Haiducii* de Victor Eftimiu; *Povestea unirii* de Tudor Șoimaru; *Rapsodia țiganilor și Cuza Vodă* de Mircea Ștefănescu etc.

¹⁸Înainte de ARLUS, a funcționat în ilegalitate asociația Amicii URSS înființată în 1934.

¹⁹<http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Asociatia-Romana-pentru-Strangerea-Legaturilor-cu-Uniunea-Sovietica-ARLUS.-1944-1979.-Inv.-1773.pdf> pg.1 accesat la 26 martie 2020.

²⁰*Ibidem*.

²¹*Ibidem* p. 2-3.

*Broșuri de propagandă ARLUS, publicate în 1946. (colecția personală)

Însuși procesul de colectivizare, a fost asociat cu progresul și muncitorii. Criza și seceta de după război, au făcut imposibilă colectivizarea imediată. Perioada 1948-1952, datorită trecerii rapide la RPR, printr-o instabilitate economică, socială și politică. Înainte de colectivizare, avusese loc, în 1945, Reforma Agrară, fiind doar o falsă speranță. Însuși reforma agrară a însemnat o dezbinare economică și socială, fiind organizată de reprezentanții Frontului Plugarilor, practic tot comuniști. După cum spunea și istoricul D. Șandru: „Împroprietărirea țăranilor s-a înlăptuit într-o perioadă în care toate segmentele economiei românești erau dezorganizate. Refacerea lor necesita capitaluri însemnate. Statul, nedispunând de mijloace financiare, a făcut acumulări din achiziționarea forțată a produselor agricole de la țărani, plătite la prețuri sub costul celor de producție. O continuă presiune fiscală, directă și indirectă, s-a exercitat asupra întregii țărăniimi. Familiile mai prospere au avut de suportat sarcini excesiv de împovărate, fapt ce a determinat pe mulți proprietari să renunțe la pământ. A fost o politică deliberată a comuniștilor de a spori patrimoniul funciar al statului în detrimentul proprietății individuale. Ea a condus la proletarizarea unei mase mari de țărani, în special în rândurile celor mai întreprinzători și ale celor ce manifestau aversiune față de noul regim politic din România.”²² Guvernul Groza a idealizat și preamărit Reforma Agrară, expunând-o ca fiind cea mai însemnată lege

²²D. Șandru, *Reforma agrară din 1945*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București 2000. p. 308.

pentru țărani de când exista statul modern român. Prevederile extreme ale reformei au fărâmițat și mai mult societatea și loturile cultivabile. Printr-o situație similară trecuse și Rusia anilor 20, însă acum Romania trecea printr-o fază temporară de împrăștiere. Conducerea comunistă ținea deja sus, spre viitorul plan de colectivizare a agriculturii. Proiectul de lege a fost finalizat în scurt timp, fiind desemnat să se ocupe de redactare un grup de "ingineri agronomi democrați". În realitate, liniile legii erau trasate de la Moscova. După 1945, în partea administrată de URSS din Germania (viitoare RDG) a fost adoptată o lege aproape identică, inclusiv în formulări. Singura diferență a fost că în Germania de Est limita de expropriere a fost fixată la 100 ha. Implementarea reformei agrare a fost expusă foarte bine în Legea Reformei, fiind înfăptuită prin deciziile comune ale Comitetelor locale de împrăștiere și Comisiile de plasă pentru Reforma Agrară. În conformitate cu dispozițiile Legii 187 din 23 martie 1945 se decretau următoarele :

„Art.9 – Primarii comunelor rurale sunt obligați ca în termen de 10 zile de la publicarea prezentei legi în M.O. să întrunească în adunarea generală pe toți țăranii plugari din comuna respectivă, fără pământ sau care au pământ până la 5 ha, teren proprietate, pentru alegerea comitetului local de împrăștiere, compus din 7-15 membrii. Rezultatul alegerii va fi înscris într-un proces verbal semnat de toți cei prezenți.”²³

„Art.10 – În scopul colaborării cu organele de Stat, pentru înfăptuirea reformei agrare, se creează comisii de plasă pentru a coordona lucrările reformei agrare și a hotărî asupra diferendelor între sate și comune, precum și între proprietari și cei îndreptățiți la împrăștiere, diferende născute din aplicarea reformei agrare. Comisiile de plasă se compun din membrii delegați de comitetelor locale, fiecare Comitet trimițând câte doi delegați. Comitetele de plasă pot admite îndreptățiți la împrăștiere și din altă plasă. Președintele comisiei de plasă pentru reforma agrară va fi delegat de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, El poate fi un magistrat sau jurist.”²⁴

Implementarea colectivizării nu a făcut decât să încite această stare relativă de neliniște. Oamenii au fost deposezați de pământuri, iar cei care nu aveau, au fost siluiți să intre în cooperative. Plenara din 3-5 martie 1949, a deschis drumul procesului de colectivizare, hotărându-se trecerea la „transformarea socialistă a agriculturii”.²⁵ Colectivizarea a durat 13 ani, fiind investite resurse uriașe pentru finalizarea procesului. Inițial se preconizase un plan de 16 ani. Colectivizarea, pe lângă canalizarea tuturor eforturilor umane, a încercat și o re tehnologizare a domeniului agricol, introducând utilaje și metode noi pentru o producție mai bună. În '62, Dej anunțase că 96% din suprafața arabilă și 93% din suprafața agricolă, devenise

²³<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34> accesat la 26 martie 2020.

²⁴*Ibidem.*

²⁵<http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Comitetul-Central-al-Partidului-Comunist-Roman.-Sectia-Agrara.-1921-1989.-Inv.-3128.pdf> p. III, accesat la 29 martie 2020.

proprietate socialistă.²⁶ „Cetățenii au dreptul de a se asocia și organiza, dacă scopul urmărit nu este îndreptat în contra ordinii democratice stabilită prin Constituție”.²⁷

Apar GAS-urile și IAS-urile. Pe lângă munca prestată în aceste spații comunitare, se presta și munca patriotică la drumuri într-un anumit număr de zile pe an. De asemenea în situații de urgență, Consiliul Popular Local (primăria), convoca pe cei disponibili să ajute. Așa zisa muncă voluntară era de fapt o muncă obligatorie.

Cei ce aveau propriile animale, erau obligați să cotizeze anual cu anumite cantități de produse, fiindu-le înapoiate o parte din produse, furaje sau o sumă mai mică de bani în funcție de cota pe care o dădeau, ce se percepea lunar sau anual. Planul de producție juca un rol important, mai ales că producția personală era stabilită în funcție de el. Cooperativa percepea și o cotizație lunară în bani, ce era însemnată pe un carnet de membru cooperativ. Se puteau efectua și împrumuturi cu o dobândă mare. În cazul în care lotul dat în folosință de către cooperativă era folosit pentru orice altceva decât cultivare, erai sancționat cu amendă penală și confiscarea bunurilor de pe pământul respectiv. Pentru cultivarea altor plante decât cele destinate acelei parcele erai la fel sancționat și pus să plătești valoare prejudiciului în produse sau bani.²⁸ Existau și cazuri de corupție, rapoartele finale pentru fiecare cooperativă erau uneori măsluite, schimbându-se cifrele de producție, lucru care devenise la un moment dat obișnuit.

Meșteșugarii erau comasați într-un fel de bresle, care erau controlate de stat, iar inițiativele individuale, trebuiau să se automanagerieze. Individualii erau obligați să completeze un caiet de control, să aibă chitanțier și să primească controalele. Totul era contorizat în caietul de control, atât sumele de bani încasate și materialele folosite, cât și achiziționate, precum și observațiile autorităților care se ocupau de verificare. Cei mai populari meșteri erau croitorii și pantofarii, mulți dintre ei prestând o activitate individuală, aceștia prestau servicii pe baza autorizației. Uneori plata autorizației era omisă deoarece, inspectorii aveau înțelegeri cu meșterii. Intreprinzătorii plăteau cotizația pentru cooperativă și un impozit individual pentru munca prestată de acasă. Dacă nu aveai loc de muncă partidul te încadra imediat. Tot în cadrul acestor cooperative meșteșugărești, existau magazine alimentare, care se aprovizionau prin intermediul cooperativei, erau magazine alimentare și mixte unde se vindeau atât produse alimentare cât și de uz extern (stil Big sau Țum la ruși).²⁹

Alte manifestări comerciale erau OJT-urile³⁰ și ONT-urile³¹. Cooperativele meșteșugărești au dispărut odată cu industrializarea. Comerțul intern cât și extern era

²⁶*Ibidem.*

²⁷http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1574 Constituția RPR din 1948, art. 32. accesat la 29 martie 2020.

²⁸Rădulescu Mihai.

²⁹Rădulescu Elena.

³⁰Oficiul Județean de turism.

³¹Oficiul Național de turism.

monitorizat drastic de stat. „Comerțul intern și extern este reglementat și controlat de stat și se exercită de întreprinderi comerciale de stat, particulare și cooperative”.³²

Produsele venite din occident erau controlate foarte strict, deoarece marfa vestică era interzisă. Se procurau pe sub mână, cosmetice, reviste, electrocasnice, cărți, casete ș.a. Împrumuturi se puteau face prin intermediu CAR-ului. Se mai înmânau autorizații și pentru televiziune sau radio, fie pentru deținerea unei mașini de scris, ale cărei caractere erau întâi înregistrate de miliție, precum și firma și seria mașinii de scris. Acest lucru se făcea deoarece la mașina de scris puteau fi scoase manifeste anti regim, iar la radio se puteau asculta posturi interzise. Valuta era interzisă, la fel și deținerea cantităților mai de aur.

Mai puțin comentate, au fost numismatica, notafilia, medalistica și heraldica comunistă. În domeniile deja enumerate, au existat numeroase reprezentări sau trimiteri către cultul muncii. De exemplu, în cazul numismaticii și notafiliei, marea majoritate a bancnotelor și a monedelor emise în perioada 1947-1989 sunt pline de numeroase motive industriale sau agrare. Voi continua prin a ilustra și comenta câteva din simbolurile de pe mai multe bancnote.

Prima bancnotă emisă de regimul comunist, a fost de 1000 de lei, la 18 iunie 1948, avându-l pe Tudor Vladimirescu ca simbol central, pe lângă bustul acestuia aflându-se ornamente florale și spice de grâu. Reversul este patronat de stema RPR, înconjurată de ornamente florale, spice de grâu și fructe. (motive agrare).³³

În 1949, la 15 octombrie, avea să se emită o altă bancnotă de 500 de lei, portretându-le busturile lui Horea, Cloșca și Crișan, pe revers fiind reproducă o fermă. Un an mai târziu, la 20 septembrie apare bancnota de 1000 de lei cu bustul lui Nicolae Bălcescu, pe spate având un peisaj cu Dunărea la Cazane. Ceea ce au în comun aceste bancnote pe lângă motivele agrare, sunt personalitățile care fac bancnotele mai ușor de recunoscut și utilizat. Toate personajele desenate sunt revoluționari, susținători ai celor asupriți, servind ca imagini de propagandă pentru comuniști.

În luna iunie a aceluiași an, a intrat în circulație bancnota de 20 de lei, pe care se regăsea o țărancă în ie, simbol al claselor exploatate de către fostul regim.³⁴ Doi ani mai târziu la 26 ianuarie, vor intra în circulație alte bancnote, grație reformei monetare. (1 5 10 25 100)

Una dintre cele mai interesante bancnote, a fost cea de 5 lei care a funcționat în paralel cu moneda de aceeași valoare, până a fost scoasă din circulație. Pe avers, în partea stângă, se regăsește o țărâncuță cu basma și ie, în dreapta fiind stema RPR. Reversul este dominat de un baraj în construcție.³⁵ Din punct de vedere artistic, imaginile de pe bancnotă duc cu gândul la o societate aflată în curs de dezvoltare, făcându-se trecerea de la agrarism la industrialism. Sora ei, emisă la 20 decembrie

³²http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1574 Constituția RPR din 1948, art. 14, accesat la 29 martie 2020.

³³*Catalog Numismatic Zimbrul Carpatin*, Bancnote 1853-2005, București, 2005, p. 113-114.

³⁴*Ibidem*, p. 66.

³⁵*Ibidem*, p. 50-51.

1966, avea pe avers stema RSR, iar pe revers se regăsea un șantier naval sau port, făcând trimitere la procesul de industrializare pe care avea Ceaușescu avea să-l pună în practică. Ambele bancnote de 10 lei atât din RPR cât și RSR au pe ele motive strict legate de industrie. Pe cea de 10 lei din timpul lui Dej, este reprezentat bustul unui muncitor, simbol al luptei de clasă, iar pe spate apare o carieră. Cea din 1966 are pe revers un lan de paie, simbolizând agricultura cât și pe oamenii muncii.³⁶ La fel ca mai sus, bancnote de 25 de lei, au elemente asemănătoare, atât cea din RPR cât și cea din RSR, îl au portretizat pe Tudor Vladimirescu, însă reversul diferă. Pentru cea emisă în 1952, pe revers este desenată o scenă agricolă, colectarea grâului cu ajutorul combinelor. Cea din 1966, are pe spate e o fabrică în plină activitate. Fiecare dintre cele două scene este specifică pentru timpul ei, cea agricolă pentru începuturile colectivizării, iar fabrica pentru începutul industrializării.³⁷

În timpul lui Ceaușescu a fost emisă o nouă bancnotă, cea de 50 de lei, cu bustul lui Alexandru Ioan Cuza pe avers, iar pe revers Palatul culturii din Iași.³⁸

O situație asemănătoare cu cea din cazul bancnotei de 25 de lei, se regăsește pe bancnota de 100 de lei, fiind cea mai cunoscută din serie. Bancnota din 1952 se aseamănă cu cea de 1000 de lei având Bustul lui Nicolae Bălcescu pe avers, iar pe revers se regăsește Casa presei. La fel și pentru bancnota emisă în 1966, Bălcescu pe avers, dar reversul este diferit, având Ateneul Român imprimat.³⁹

Monedele, privite dintr-o perspectivă analitică, nu sunt foarte spectaculoase. Majoritatea sunt din aluminiu, cupru sau alamă. Pentru intervalul 1948-1965, se introduc pe parcurs mai multe monede de circulație. În 1948 apare prima monedă de 5 lei (aluminiu), cifra 5 fiind înconjurată de o coroană de lauri, iar pe avers se află stema RPR fără stea.⁴⁰ Un an mai târziu apare moneda de 1 leu⁴¹, având pe revers un peisaj montan și o sondă în prim plan. În 1952, apare moneda de 2 lei, reversul monedei având un porumb și un spic de grâu.⁴² Moneda de 20 de lei, care a înlocuit bancnota, a intrat în circulație din 1951. Aversul este special deoarece este reprezentat un fierar împreună cu atelierul său. Monedele de 1, 3, 5, 10 și 25 de bani au intrat în circulație abia din 1952.⁴³ A mai existat și o monedă de 50 de bani, bătută în 1955⁴⁴ al cărei avers este asemănător cu cel al monedei de 20 de lei. ⁴⁵Monedele mai familiare de 5, 15 și 25 bani, 1 și 3 lei au apărut în spre finalul conducerii lui Dej, cele de 15 și 25 de bani intrând în circulație în 1960, iar cea de 5 bani, 1 leu și 3 lei din 1963.

³⁶*Ibidem*, p. 52-53.

³⁷*Ibidem*, p. 67-69.

³⁸*Ibidem*, p. 70.

³⁹*Ibidem*, p. 81-83.

⁴⁰ Același tip de monedă a mai fost emis în 1949, 1950 și 1951.

⁴¹ Reebatere în 1950, 1951 și 1952.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Au fost bătute la Moscova.

⁴⁴ Rebatere în 1956.

⁴⁵ După 1952 deasupra stemei a aparut și o stea roșie.

Monedele perioadei lui Ceaușescu cu excepția celei de 5 lei, sunt similare cu monedele bătute spre finalul RPR (1960-1963). Monedele de 5 și 15 bani au design relativ simplu având doar stema pe revers, iar pe avers valoarea. Moneda de 25 de bani se diferențiază de cea veche din 1952, având pe avers un tractor, iar în partea dreaptă spice de grâu. Același lucru și pentru cea bătută în 1966. Moneda de un leu, atât cea bătută în 1963 cât și cea din 1966 au pe avers un peisaj agrar cu un tractor care ară, ogorul. Monedele de 3, lei după cum am spus sunt și ele similare, aversul fiind ocupat de către o fabrică. Din 1978, apare moneda de 5 lei, pe al cărei avers se regăsesc o uzină electrică, o sondă și un grânar, iar marginile sunt împodobite cu spice și roți zimțate. După cum se poate observa tematica nu este foarte diversă, toate reprezentările ținând spre cultul muncitorului. De asemenea este scoasă în relief economia țării.

Medalistica dedicată perioadei comuniste este și ea bogată, întrecerea socialistă stimulând acordarea de distincții civile muncitorești. În 1948, apare „Ordinul Muncii”⁴⁶, însoțit din 1949 și de „Medalia Muncii”. Mai târziu, în 1951, apare, după modelul sovietic, titlul de „Erou al Muncii Socialiste din R.P.R.” Ordinul Muncii este format din 3 piese suprapuse, central sunt poziționate secerea și ciocanul, urmând doua spice de grâu pe margini, între care se află o stea cu raze. Medalia muncii, are o seceră și un ciocan suprapuse peste un soare cu raze, iar pe lateral o coroana din spice de grâu. Din 1962, a apărut Medalia pentru încheierea colectivizării, destinată celor care au dus la bun sfârșit această sarcină.⁴⁷ Aversul ilustrează doi muncitori îmbrăcați specific, ce privesc spre drapelul RPR. Pe revers este prezent un spic de grâu deschis și anul 1962. Apar pe rând și medaliile de fruntaș în întrecerea socialistă, pe ramuri. În 1974, prin Decretele Consiliului de Stat al R.S.R. nr. 5 și 6, vor fi înființate Ordinul și Medalia „Meritul Agricol.” Tot în domeniul agriculturii, s-a emis și medalia „Erou al Noii Revoluții Agrare.”⁴⁸

Heraldica comunistă, este și ea înțesată de motive muncitorești. De pildă, stemele RPR și RSR, sau emblema partidului. Prima stemă a RPR, a fost adoptată în ianuarie 1948, fiind înlocuită în martie 1948 cu o stemă pe modelul sovietic. Stema avea o cunună ovală din spice de grâu, pe interior o panglică tricoloră cu inscripția Republica Populară Română, în interiorul cununii se afla un tractor, iar pe fundal 3 furnale, din spatele cărora răsărea soarele.⁴⁹ Cea de-a doua stemă, adoptată în martie 1948, este mai familiară deoarece și cea din timpul RSR este similară. Pe lateralele stemei exista o cunună din spice de grâu, care avea la bază o flamură tricoloră cu inscripția RPR. În interior, fundalul era dominat de un peisaj montan, cu un soare care strălucește. Prim planul era revendicat de către o sondă și niște brazi. La această stemă s-a adăugat în 1952, o stea roșie deasupra cununii. Stema RSR, este aproape identică,

⁴⁶Decretul nr. 16/1948.

⁴⁷Decretul nr. 290/1962.

⁴⁸Decretul nr. 326/1986.

⁴⁹<https://sites.google.com/site/romaniabrand3ddigitalart/coat-of-romania-pupular-republic-1948-stema-republicii-ppulare-a-romaniei-1948---3d> accesat la 30 martie 2020.

singurele modificări fiind la panglica înfășurată pe cunună, având înscripția Republica Socialistă de-o parte și de alta, iar la bază scris cu majuscule România. Stemele PMR/PCR și UTM/UTC, sunt asemănătoare, ambele au o cunună din spice de grâu și secera și ciocanul pe un fundal roșu. Stema UTM/UTC mai cuprinde la bază o carte deschisă, pe un fond alb, uneori în centru cu un steag roșu cu stema partidului.

Legat de stemă este și imnul, un alt simbol național important. Primul imn al Republicii Populare Române, intitulat „Zdrobite Cătușe”, a funcționat de la nașterea RPR, până în 1957, versurile fiind compuse de poetul Aurel Baranga, iar linia melodică de către compozitorul și dirijorul Matei Socor. Imnul este mobilizator, invocând legitimitatea noii Republici Populare, lăsarea în urmă a trecutului și unitatea națională: „În lături cu putredul vechi stăvilă / E ceasul de sfântă'ncordare / Unirea și pacea și munca-i stegar' / Republicii noi populare”.⁵⁰ Țara este clădită cu ajutorul poporului său, temă invocată cu vehemență în versurile imnului: „[...]Muncitori și țărani, cărturari și ostași / Zidim România Republicii noi.”⁵¹

Zdrobite cătușe în urmă rămân
În frunte-i mereu muncitorul,
Prin lupte și jertfe o treaptă urcăm,
Stăpân pe destin e poporul
Trăiască, trăiască Republica noastră,
În marș de năvalnic șuvoi;
Muncitori și țărani, cărturari și ostași
Zidim România Republicii noi.
În lături cu putredul vechi stăvilă
E ceasul de sfântă'ncordare
Unirea și pacea și munca-i stegar'
Republicii noi populare.
Spre țelul victoriei mari ne îndreptăm
E ceas de izbânzi viitoare
Credință în muncă și luptă jurăm
Republicii noi populare.⁵²

Cel de-al doilea imn, „Te slăvim Românie”, a fost scris de către Eugen Frunză și Dan Deșliu, iar muzica a fost compusă de către același Matei Socor⁵³. Și de această dată imnul dorește să justifice autoritatea RPR, invocă efortul străbunilor, eforturile comuniștilor de după 23 august. Este prezentată și dorința de eliminare a oricăror influențe burgheze din trecutul istoric. Imnul invocă pe lângă acestea și ajutorul pe

⁵⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=7KYqpBZLqAo> accesat la 30 martie 2020.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ <https://www.youtube.com/watch?v=yC43Lsi9Y70> accesat la 30 martie 2020.

care URSS l-a oferit în clădirea RPR. Este proslăvită ideologia leninistă, și efortul muncitorilor, precum și pământul roditor. A fost imn de stat din 1957 până în 1977.

Te slăvim, Românie, pământ părintesc
Mândre plaiuri sub cerul tău pașnic rodesc
E zdrobit al trecutului jug blestemat
Nu zadarnic, străbunii eroi au luptat
Astăzi noi împlinim visul lor minunat.
Puternică, liberă,
Pe soartă stăpână
Trăiască Republica
Populară Română
Înfrățit fi-va veșnic al nostru popor
Cu poporul sovietic eliberator.
Leninismul ni-e far și tărie și avânt
Noi urmăm cu credință Partidul ne-nfrânt,
Făurim socialismul pe-al țării pământ.
Puternică, liberă,
Pe soartă stăpână
Trăiască Republica
Populară Română
Noi uzine clădim, rodul holdei sporim
Vrem în pace cu orice popor să trăim
Dar dușmanii de-ar fi să ne calce în prag
Îi vom frânge în numele a tot ce ni-e drag
Înălța-vom spre glorie al patriei steag
Puternică, liberă,
Pe soartă stăpână
Trăiască Republica
Populară Română⁵⁴

Ultimul imn al României Comuniste, a fost binecunoscutul „Trei culori”, compus la 1848 de Ciprian Porumbescu, însă textul este diferit. Cu tot cu originalul, „Trei culori” se găsește în patru variante, una adaptată în 1971, una adaptată în 1976 și cea oficială de imn din 1977. Versurile evocă măreția și unicitatea RSR, cât socialismul triumfător, precum și trecutul poporului.

Trei culori cunosc pe lume,
Amintind de-un brav popor,
Ce-i viteaz, cu vechi renume,

⁵⁴ *Ibidem.*

În luptă triumfător.
Multe secole luptară
Străbunii noștri eroi,
Să trăim stăpîni în țară,
Ziditori ai lumii noi.

Roșu, galben și albastru
Este-al nostru tricolor,
Se înalță ca un astru
Gloriosul meu popor.
Sîntem un popor în lume
Strîns unit și muncitor,
Liber, cu un nou renume
Și un țel cutezător.
Azi partidul ne unește
Și pe plaiul românesc
Socialismul se clădește
Prin elan muncitoresc.
Pentru-a patriei onoare,
Vrăjmașii-n luptă-i zdrobim.
Cu alte neamuri sub soare,
Demn, în pace, să trăim.
Iar tu, Românie mîndră,
Tot mereu să dăinuiești
Și în comunistă eră
Ca o stea să strălucești.⁵⁵

Astăzi, ceea ce a rămas întimpărită în psihologia colectivă, ca urmă a proletcultismului, se referă la locul muncă. Mulți oameni după ce termină o școală au tendința imediată de a-și căuta un job, chiar dacă nu este în domeniul lor. Se poate spune, că proletarizarea a reușit într-o oarecare măsură, mentalitatea muncitorească fiind transmisă de generațiile mai vechi, celor mai noi. Pentru mulți dintre tineri de azi comunismul a rămas o poveste pe care părinții sau bunicii, o tot repetă, într-o manieră comparativă, încercând să vadă și lucrurile bune din tot.

⁵⁵https://www.youtube.com/watch?v=ZnO-GMw7dfI_.

Ordinul Muncii clasa a II a

Medalia Muncii modelul 1949

Rădulescu Leonard

Medalia pentru încheierea colectivizării și Medalia muncii modele RPR și RSR

Fotografii:

- P. 1. Broșuri de propagandă ARLUS, publicate în 1946
 - P. 2. Medalia pentru încheierea colectivizării, modele Medalia Muncii RPR și RSR
Medalie funtaș în întrecerea socialistă – Învățământ 1971
Medalii fruntaș în întrecerea socialistă 1964, 1965- Agricultură
 - P. 3. Oridinul Muncii RPR clasa a II a
 - P.4. Medalia muncii modelul 1949 primul tip emis
Meritul agricol model RSR
Medalie funtaș în întrecerea socialistă pe ramuri-Stahanovist
 - P. 5. Bancnote RPR emisiuni 1952
 - P. 6. Bancnote RSR emisiuni 1966
- Sursă fotografii colecția personală.**

BILBIOGRAFIE

- Catalog Numismatic Zimbrul Carpatin*, Bancnote 1853-2005, București, 2005
- Rezoluția Congresului de Unificare a Tineretului Muncitor 19-21 Martie 1949”, Editura Tineretului, București 1949
- Rezoluția Congresului PMR*, broșură de propagandă Editura PMR București 1948
- Șandru D., *Reforma agrară din 1945*, Institutul Național pentru Studii Totalitarismului, București 2000
- Simuț Ion , *Proletcultism sau realism socialist?* , în revista „*România literară*”, XL, 2008, nr. 31

Șandru D., *Reforma agrară din 1945*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București 2000

Rezoluția Congresului PMR, broșură de propagandă Editura PMR București 1948

Rezoluția Congresului de Unificare a Tineretului Muncitor 19-21 Martie 1949”, Editura Tineretului, București 1949

Vasilinchi Gh, *Reforma Învățămintului* ,Editura Tineretului, Flamura Roșie, București 1949

Linkuri

https://www.marxists.org/romana/dictionar/s/Sahia_Alexandru.htm (Alexandru Sahia)

<http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Asociatia-Romana-pentru-Strangerea-Legaturilor-cu-Uniunea-Sovietica-ARLUS.-1944-1979.-Inv.-1773.pdf>

(Document ARLUS)

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34> (LEGE Nr. 187 din 23 martie 1945)

<http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Comitetul-Central-al-Partidului-Comunist-Roman.-Sectia-Agrara.-1921-1989.-Inv.-3128.pdf> (documente despre Reforma Agrară)

http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1574 Constituția RPR din 1948

<https://sites.google.com/site/romaniabrand3ddigitalart/coat-of-romania-pupular-republic-1948-stema-republicii-ppulare-a-romaniei-1948---3d> (stema RPR)

<https://www.youtube.com/watch?v=7KYqpBZLqAo> (Imn Zoribte Cătușe)

<https://www.youtube.com/watch?v=yC43Lsi9Y70> (Imn Te slăvim Românie)

<https://www.youtube.com/watch?v=ZnO-GMw7dfI> (Imn Trei Culori)